

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten

Undantag från anmälningsavgift och
studieavgift vid universitet och högskolor för
vissa brittiska medborgare och deras
familjemedlemmar

Innehåll

1. Sammanfattning	3
2. Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:543) om anmälningssavgift och studieavgift vid universitet och högskolor	4
3. Förenade kungarikets utträde ur Europeiska unionen regleras i ett utträdesavtal	6
4. Utträdesavtalets bestämmelser om medborgares rättigheter förbjuder diskriminering på grund av nationalitet.....	6
4.1 Vissa brittiska medborgare och deras familjemedlemmar omfattas av diskrimineringsförbudet.....	7
4.1.1 Vissa brittiska medborgare ingår i personkretsen.....	8
4.1.2 Vissa familjemedlemmar ingår i personkretsen	8
4.1.3 Definitionen av familjemedlemmar i utträdesavtalet bygger på definitionen i rörlighetsdirektivet	9
4.1.4 Vissa familjemedlemmar som inte omfattas av definitionen ingår ändå i personkretsen	9
4.2 Bestämmelsernas direkta effekt.....	10
5. Tredjelandsmedborgare ska som huvudregel betala anmälningssavgift och studieavgift vid svenska lärosäten	11
6. Undantag från anmälningssavgift och studieavgift har tidigare införts för vissa brittiska medborgare	12
7. Vissa brittiska medborgare och familjemedlemmar ska undantas från anmälningssavgift och studieavgift	13
8. De tidsbegränsade undantagen från anmälningssavgift och studieavgift vid ett utträde utan utträdesavtal ska upphävas.....	14
9. Ikraftträdande	15
10. Konsekvenser	16
10.1 Ekonomiska konsekvenser	16
10.1.1 Konsekvenser för statsbudgeten och myndigheter under regeringen	16
10.1.2 Konsekvenser för enskilda utbildningsanordnare	17
10.2 Administrativa konsekvenser.....	17
10.3 Konsekvenser för studenter	17
10.4 Konsekvenser för Sveriges medlemskap i EU	17
10.5 Konsekvenser för kvinnor och män.....	18

1. Sammanfattning

I denna promemoria, som har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet), föreslås vissa ändringar i förordningen (2010:543) om anmälningavgift och studieavgift vid universitet och högskolor (studieavgiftsförordningen) med anledning av avtalet om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen, EUT L 29, 31.1.2020, s.7 (utträdesavtalet). Det föreslås att det i förordningen införs ett undantag från bestämmelserna om anmälningavgift och studieavgift vid statliga universitet och högskolor för sådana brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som ingår i den personkrets som anges i artikel 10 i utträdesavtalet och därmed omfattas av diskrimineringsförbudet i artikel 12 i utträdesavtalet. Det föreslås även att de undantag från anmälningavgift och studieavgift för vissa brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som infördes i studieavgiftsförordningen i händelse av ett utträde utan utträdesavtal upphävs.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2020.

2. Förslag till förordning om ändring i förordningen (2010:543) om anmälningsavgift och studieavgift vid universitet och högskolor

Regeringen föreskriver i fråga om förordningen (2010:543) om anmälningsavgift och studieavgift vid universitet och högskolor¹

dels att 5 b och c §§ ska upphöra att gälla,

dels att 2 a och 5 a §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a §²

Anmälningsavgift ska inte tas ut av en brittisk medborgare som dagen före Förenade kungarikets utträde ur Europeiska unionen (EU) av andra skäl än studier hade uppehållsrätt i Sverige enligt 3 a kap. 3, 5 a eller 6 § utlänningslagen (2005:716) eller enligt 3 a kap. 5 § utlänningsförordningen (2006:97).

Anmälningsavgift ska inte heller tas ut av en familjemedlem till en sådan medborgare, om familjemedlemmen är undantagen från kravet på uppehålls- och arbetstillstånd enligt förordningen (2019:111) om ett tillfälligt undantag från kraven på uppehålls- och arbetstillstånd för vissa brittiska medborgare och deras familjemedlemmar.

Första och andra styckena ska endast gälla om Förenade kungariket har utträtt ur EU utan utträdesavtal och i så fall som längst till och med fjorton månader efter utträdet.

Anmälningsavgift ska inte tas ut av brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som omfattas av artikel 10 i avtalet om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen (EUT L 29, 31.1.2020, s.7).

5 a §³

Studieavgift ska inte tas ut av en brittisk medborgare för en kurs eller ett utbildningsprogram vid en högskola som han eller hon dagen före Förenade kungarikets

Studieavgift ska inte tas ut av brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som omfattas av artikel 10 i avtalet om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unio-

¹ Senaste lydelse av

5 b § 2019:628

5 c § 2019:628.

² Senaste lydelse 2019:628. Ändringen innebär bl.a. att andra och tredje styckena tas bort.

³ Senaste lydelse 2019:628.

utträde ur EU var antagen till eller senast den dagen hade ansökt till.

*nen och Europeiska atomenergigemenska-
pen (EUT L 29, 31.1.2020, s.7).*

*Första stycket ska endast gälla om Före-
nade kungariket har utträtt ur EU utan
utträdesavtal och i så fall som längst till och
med tre år och nio månader efter utträdet.*

-
1. Denna förordning träder i kraft den 1 september 2020.
 2. Bestämmelsen i 2 a § tillämpas första gången i fråga om antagning till utbildning som påbörjas efter den 31 december 2020.
 3. Bestämmelsen i 5 a § tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas eller bedrivs efter den 31 december 2020.

3. Förenade kungarikets utträde ur Europeiska unionen regleras i ett utträdesavtal

I mars 2017 anmälde Förenade kungariket till Europeiska rådet landets avsikt att utträda ur Europeiska unionen (EU) och Euratom i enlighet med artikel 50 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget). Därefter inleddes förhandlingar mellan Förenade kungariket och EU. Under förhandlingarna har Europeiska rådet, på begäran av den brittiska regeringen, beslutat om tre förlängningar av tidsfristen för utträdet, slutligt som längst till och med den 31 januari 2020. Förhandlingarna har resulterat i ett överenskommet utträdesavtal, avtalet om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen (EUT L 29, 31.1.2020, s. 7) i det följande benämnt utträdesavtalet.

Den 17 oktober 2019 ställde sig Europeiska rådet bakom den slutliga versionen av utträdesavtalet som överlämnades till Europaparlamentet för godkännande. Efter att Förenade kungariket ratificerat utträdesavtalet godkändes det av Europaparlamentet den 29 januari 2020 och rådet kunde därefter på EU:s vägnar den 30 januari 2020 ingå utträdesavtalet med Förenade kungariket. Utträdesavtalet trädde i kraft vid utträdet, dvs. den 1 februari 2020 kl. 00.00.

Utträdesavtalet syftar till att säkerställa ett utträde under ordnade former. Vid dess ikraftträdande blev Förenade kungariket ett tredjeland och brittiska medborgare tredjelandsmedborgare, men EU:s regelverk fortsätter att gälla i Förenade kungariket och för brittiska medborgare på samma sätt som före utträdet under en övergångsperiod i syfte att undvika störningar under den tid då den framtida förbindelsen mellan EU och Förenade kungariket förhandlas fram. Övergångsperioden löper ut den 31 december 2020, med möjlighet till förlängning som längst till utgången av 2022. Efter övergångsperiodens utgång ska bl.a. utträdesavtalets bestämmelser till skydd för de särskilt berörda medborgarna tillämpas (artiklarna 126, 127, 132 och 185 i utträdesavtalet).

4. Utträdesavtalets bestämmelser om medborgares rättigheter förbjuder diskriminering på grund av nationalitet

Utträdesavtalet består av 185 artiklar som delats in i sex delar, tre protokoll och nio bilagor. Den andra delen ”Medborgares rättigheter” (artiklarna 9–39) innehåller bestämmelser som värnar de rättigheter som följer av EU-rätten

för de EU-medborgare och medborgare i Förenade kungariket och deras familjer som särskilt påverkas av Förenade kungarikets utträde. Bestämmelserna ska, med vissa angivna undantag, börja tillämpas vid övergångsperiodens utgång.

I artikel 12 i utträdesavtalet anges att inom tillämpningsområdet för utträdesavtalets andra del om medborgares rättigheter ska all diskriminering på grund av nationalitet enligt artikel 18 i EUF-fördraget vara förbjuden i värdstaten och arbetsstaten för de personer som ingår i den personkrets som anges i artikel 10. En närmare redogörelse över denna personkrets finns i avsnitt 4.1 nedan. Vidare ska de personer som omfattas av bestämmelserna om medborgares rättigheter omfattas av dessa rättigheter livet ut, så länge de uppfyller de villkor som anges i utträdesavtalet (artikel 39). Vilka villkor som ska vara uppfyllda för att ingå i den personkrets som anges i artikel 10 framgår av den artikeln.

För medborgare i Förenade kungariket och deras familjemedlemmar avses med värdstat den medlemsstat i vilken de utövat sin rätt att uppehålla sig i enlighet med unionsrätten före övergångsperiodens utgång och i vilken de fortsätter att uppehålla sig därefter. Med arbetsstat avses en medlemsstat i vilken de utövar ekonomisk verksamhet som gränsarbetare före övergångsperiodens utgång och i vilken de fortsätter att göra det därefter. Vad som avses med familjemedlemmar och gränsarbetare anges i avsnitt 4.1 nedan.

På Utbildningsdepartementets område får diskrimineringsförbudet betydelse för möjligheten att av den berörda personkretsen ta ut anmälningsavgift och studieavgift vid svenska universitet och högskolor, eftersom huvudregeln enligt studieavgiftsförordningen är att tredjelandsmedborgare ska betala avgift, se vidare avsnitt 5 och 7.

4.1 Vissa brittiska medborgare och deras familjemedlemmar omfattas av diskrimineringsförbudet

I artikel 10 anges den personkrets som ska omfattas av rättigheterna i den andra delen av utträdesavtalet om medborgares rättigheter, bl.a. diskrimineringsförbudet i artikel 12.

4.1.1 Vissa brittiska medborgare ingår i personkretsen

Till nämnda personkrets hör brittiska medborgare som med stöd av EU-rätten har utövat sin rätt att uppehålla sig i en medlemsstat före övergångsperiodens utgång och som fortsätter att uppehålla sig där därefter, samt EU-medborgare som i Förenade kungariket har utövat motsvarande rätt och fortsätter att uppehålla sig där efter övergångsperiodens utgång. Personkretsen inkluderar också brittiska medborgare och EU-medborgare som har utövat sin rätt som gränsarbetare enligt unionsrätten före övergångsperiodens utgång och som fortsätter att göra det därefter.

Med gränsarbetare avses enligt artikel 9 i utträdesavtalet en unionsmedborgare eller brittisk medborgare som utövar ekonomisk verksamhet i enlighet med artikel 45 eller artikel 49 i fördraget om Europeiska unionens funktionsätt (EUF-fördraget) i en eller flera stater där den inte uppehåller sig. I dessa artiklar i EUF-fördraget finns bestämmelser om fri rörlighet för arbetstagare och etableringsfrihet.

4.1.2 Vissa familjemedlemmar ingår i personkretsen

I personkretsen ingår även familjemedlemmar till ovannämnda brittiska medborgare och unionsmedborgare, förutsatt att de också uppfyller de villkor som ställs upp i utträdesavtalet. Det innebär bl.a. att familjemedlemmar som uppehöll sig i värdstaten i enlighet med unionsrätten före övergångsperiodens utgång och fortsätter att uppehålla sig därefter omfattas, samt, under vissa förutsättningar, personer som vid övergångsperiodens utgång befann sig utanför värdstaten och som är i direkt släktskap med en sådan brittisk medborgare eller unionsmedborgare som tillhör personkretsen. I den svenska språkversionen av artikel 10.1 e ii anges visserligen inte att det rör sig om familjemedlemmar ”i direkt släktskap med” utan som ”var släkt i rakt upp- eller nedstigande led”. Vid jämförelse med de engelska (”directly related”), franska (”directement liés”) och danska (”direkte beslægtet”) språkversionerna kan dock konstateras att ”var släkt i rakt upp- eller nedstigande led” torde vara en felöversättning och att begreppet är avsett att ha en något vidare innebörd än i den svenska språkversionen.

Familjemedlemmar som föds eller adopteras av en person som tillhör personkretsen omfattas också oavsett om de föds före eller efter övergångsperiodens utgång, med vissa undantag. Vidare omfattas familjemedlemmar som har s.k. bibehållen uppehållsrätt enligt rörlighetsdirektivet och som uppehöll sig i värdstaten före övergångsperiodens utgång och fortsätter att

uppehålla sig därefter. Med bibehållen uppehållsrätt avses att familjemedlemmen behåller sin uppehållsrätt trots att en viss anknytning har upphört. Det gäller t.ex. sådana familjemedlemmar vars anknytning till unionsmedborgaren har brutits, exempelvis vid äktenskapsskillnad eller dödsfall.

4.1.3 Definitionen av familjemedlemmar i utträdeavtalet bygger på definitionen i rörlighetsdirektivet

Med familjemedlem avses enligt artikel 9 i utträdesavtalet familjemedlemmar till unionsmedborgare eller familjemedlemmar till brittiska medborgare enligt definitionen i artikel 2.2 i det s.k. rörlighetsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG), dvs. bland annat make och maka, registrerad partner, släktingar i rakt nedstigande led som är under 21 år eller är beroende för sin försörjning samt underhållsberättigade släktingar i rakt uppstigande led. Med familjemedlem avses även andra personer än de som definieras i artikel 3.2 i rörlighetsdirektivet vars närvaro är nödvändig för unionsmedborgare eller brittiska medborgare för att dessa inte ska gå miste om en sådan uppehållsrätt som de har rätt till enligt utträdesavtalet. Det spelar ingen roll vilket medborgarskap familjemedlemmen har. Däremot ska det vara en person som omfattas av den personkrets som anges i artikel 10 i utträdesavtalet.

4.1.4 Vissa familjemedlemmar som inte omfattas av definitionen ingår ändå i personkretsen

Till personkretsen hör även personer som omfattas av artikel 3.2 a och b i rörlighetsdirektivet – dvs. andra familjemedlemmar som inte omfattas av definitionen av familjemedlem i artikel 2.2 i rörlighetsdirektivet om de i det land från vilket de har kommit är beroende av eller bor hos den unionsmedborgare som har uppehållsrätt eller om det av allvariga hälsoskäl absolut krävs att unionsmedborgaren personligen tar hand om familjemedlemmen – och vars uppehåll underlättades av värdstaten i enlighet med dess nationella lagstiftning före övergångsperiodens utgång, förutsatt att de fortsätter att uppehålla sig i värdstaten även därefter (artikel 10.2 i utträdesavtalet). Det samma gäller personer som omfattas av artikel 3.2 a och b i rörlighetsdirek-

tivet som före övergångsperiodens utgång ansökt om underlättande av inresa och uppehåll (artikel 10.3 i utträdesavtalet).

Förekomsten av nationell lagstiftning varigenom Sverige som värdstat underlättar vissa familjemedlemmars uppehåll på det sätt som avses i artikel 3.2 a och b i rörlighetsdirektivet berörs i propositionen Kompletterande bestämmelser till utträdesavtalet mellan Förenade kungariket och EU i fråga om medborgarnas rättigheter (prop. 2019:20:178, överlämnas till riksdagen den 16 juni). Artikel 37 i rörlighetsdirektivet tillåter mer förmånliga bestämmelser i nationell lagstiftning än vad som följer av direktivet. I Sverige finns en sådan mer förmånlig nationell reglering i fråga om vilka familjemedlemmar som omfattas av rätten till uppehållsrätt. Denna reglering innebär att Sverige, utöver de familjemedlemmar som anges i artikel 2.2 i rörlighetsdirektivet, även tillerkänner uppehållsrätt till de familjemedlemmar som avses i artikel 3.2 och 7.4 i rörlighetsdirektivet, dvs. sambor, vissa försörjningsberoende familjemedlemmar och familjemedlemmar till studenter (3 a kap. 2–4 §§ första stycket utlänningslagen). I fråga om de kategorier av familjemedlemmar som avses i artikel 3.2 i rörlighetsdirektivet hänvisar utträdesavtalet uttryckligen till nationell lagstiftning (artikel 10.2–10.5 i utträdesavtalet). Eftersom dessa familjemedlemmar i svensk rätt tillerkänns uppehållsrätt har regeringen i prop. 2019/20:178 bedömt att de, vid tillämpningen av utträdesavtalet, bör behandlas på samma sätt som de familjemedlemmar som anges i artikel 2.2 i rörlighetsdirektivet (s. 26). Det saknas anledning att här göra en annan bedömning och därför får även dessa personer anses ingå i personkretsen enligt artikel 10 i utträdesavtalet.

4.2 Bestämmelsernas direkta effekt

I artikel 4.1 i utträdesavtalet anges att juridiska och fysiska personer direkt ska kunna åberopa de bestämmelser som avtalet innehåller eller hänvisar till och som uppfyller villkoren för direkt effekt enligt unionsrätten. Direkt effekt – dvs. att en unionsrättslig bestämmelse kan åberopas direkt av enskilda inför nationella domstolar och myndigheter – är ett begrepp som introducerades genom EU-domstolens avgörande i mål C-26/62 Van Gend en Loos, och som har utvecklats genom efterföljande avgöranden från EU-domstolen (se t.ex. C-9/70 Grad, C-41/74 van Duyn, C-8/81, Becker, C-10/92 Balocchi). För att en bestämmelse ska ha direkt effekt krävs enligt EU-domstolen att den är ovillkorlig, klar och precis. Den får inte vara beroende av en lämplighetsbedömning och den ska kunna tillämpas utan att några kompletterande åtgärder behöver vidtas. En bestämmelse anses inte

vara ovillkorlig om medlemsstaterna har handlingsfrihet att t.ex. inskränka en rättighet eller valfrihet när det gäller tillämpning av bestämmelsen.

En utgångspunkt under förhandlingarna om utträdesavtalet var att bestämmelserna om medborgarnas rättigheter i så stor utsträckning som möjligt skulle kunna åberopas direkt av enskilda. I linje med det innehåller också avdelning I i utträdesavtalets andra del, där de bestämmelser om icke-diskriminering och personkrets som beskrivits ovan finns, detaljerade och tydliga definitioner av den personkrets som omfattas och bestämmelser som klargör vilka rättigheter dessa personer har. Det är EU-domstolen som ytterst har att avgöra i vilken mån olika bestämmelser i utträdesavtalet uppfyller kraven för direkt effekt. Bestämmelserna i avdelning I i andra delen av utträdesavtalet har dock av regeringen i prop. 2019:20:178 bedömts i allmänhet uppfylla kraven på direkt effekt. Det saknas anledning att här göra en annan bedömning.

5. TredjELandsmedborgare ska som huvudregel betala anmälningsavgift och studieavgift vid svenska lärosäten

De bestämmelser som reglerar anmälningsavgift och studieavgifter i Sverige finns i högskolelagen (1992:1434) och i förordningen (2010:543) om anmälningsavgift och studieavgift vid universitet och högskolor (studieavgiftsförordningen).

Utbildningen ska vara avgiftsfri för studenter som är medborgare i en stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz (4 kap. 4 § första stycket högskolelagen).

En högskola ska som huvudregel ta ut en anmälningsavgift för utbildning på grundnivå och avancerad nivå av den som vid tidpunkten för anmälan inte är medborgare i en stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz (tredjELandsmedborgare). Det finns dock vissa undantag från kravet på anmälningsavgift för vissa tredjELandsmedborgare. Bland annat ska anmälningsavgift inte tas ut av en tredjELandsmedborgare som vid tidpunkten för anmälan av andra skäl än studier har tidsbegränsat uppehållstillstånd i Sverige. Detsamma gäller den som är familjemedlem till en medborgare i en EES-stat och har uppehållsrätt eller permanent uppehållsrätt i Sverige eller är familjemedlem till en schweizisk medborgare och har uppehållstillstånd i Sverige (2 § studieavgiftsförordningen).

Vidare ska en högskola som huvudregel ta ut en studieavgift för utbildning på grundnivå och avancerad nivå av den som inte är medborgare i en stat inom EES eller i Schweiz (tredjelandsmedborgare). Det finns dock vissa undantag från kravet på studieavgift för vissa tredjelandsmedborgare. Bland annat ska studieavgift inte tas ut av en tredjelandsmedborgare som vid tidpunkten för anmälan av andra skäl än studier har tidsbegränsat uppehållstillstånd i Sverige. Detsamma gäller den som är familjemedlem till en medborgare i en EES-stat och har uppehållsrätt eller permanent uppehållsrätt i Sverige eller är familjemedlem till en schweizisk medborgare och har uppehållstillstånd i Sverige (5 § studieavgiftsförordningen).

6. Undantag från anmälningsavgift och studieavgift har tidigare införts för vissa brittiska medborgare

För det fall att Förenade kungarikets utträde ur EU skulle ske utan utträdesavtal beslutade regeringen om vissa bestämmelser som skulle mildra konsekvenserna för brittiska medborgare och deras familjemedlemmar vid ett utträde utan utträdesavtal. Sådana bestämmelser om undantag från anmälningsavgift och studieavgift som endast ska gälla under begränsad tid om Förenade kungariket utträtt ur EU utan utträdesavtal finns i 2 a och 5 a–5 c §§ studieavgiftsförordningen och innebär följande.

Anmälningsavgift ska inte tas ut av en brittisk medborgare som dagen före Förenade kungarikets utträde ur Europeiska unionen (EU) av andra skäl än studier hade uppehållsrätt i Sverige. Detsamma gäller en familjemedlem till en sådan medborgare om familjemedlemmen är undantagen från kravet på uppehålls- och arbetstillstånd (2 a §).

Studieavgift ska inte tas ut av en brittisk medborgare för en kurs eller ett utbildningsprogram vid en högskola som han eller hon dagen före Förenade kungarikets utträde ur EU var antagen till eller senast den dagen hade ansökt till (5 a §).

Studieavgift ska inte tas ut av en brittisk medborgare som dagen före Förenade kungarikets utträde ur EU av andra skäl än studier hade uppehållsrätt i Sverige. Studieavgift ska inte heller tas ut av en familjemedlem till en brittisk medborgare som dagen före Förenade kungarikets utträde ur EU hade uppehållsrätt i Sverige, om familjemedlemmen är undantagen från kravet på uppehålls- och arbetstillstånd (5 c).

7. Vissa brittiska medborgare och familjemedlemmar ska undantas från anmälningsavgift och studieavgift

Förslag: Brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som ingår i den personkrets som anges i artikel 10 i utträdesavtalet och därmed omfattas av diskrimineringsförbudet i utträdesavtalets andra del om medborgares rättigheter ska undantas från anmälningsavgift och studieavgift vid universitet och högskolor.

Skälen för förslaget: Utträdesavtalet medför att brittiska medborgare under övergångsperioden behandlas som om de vore EU-medborgare. Detta medför i sin tur att de under övergångsperioden alltså är befriade från anmälningsavgift och studieavgift vid svenska universitet och högskolor enligt 4 kap. 4 § högskolelagen.

Som framgått av avsnitt 4 innebär artikel 12 i utträdesavtalet ett förbud mot all diskriminering på grund av nationalitet i den mening som avses i artikel 18 första stycket EUF-fördraget i värdstaten och arbetsstaten avseende den personkrets som anges i artikel 10 i utträdesavtalet och som har beskrivits i avsnitt 4.1. Diskrimineringsförbudet i artikel 12 ska börja tillämpas vid övergångsperiodens utgång och ger ett livslångt skydd så länge den enskilde uppfyller de villkor som anges i avtalet. De villkor som ska vara uppfyllda för att ingå i den personkrets som anges i artikel 10 framgår av den artikeln.

Som angetts i avsnitt 5 är huvudregeln i studieavgiftsförordningen att tredjelandsmedborgare ska betala anmälningsavgift och studieavgift vid svenska universitet och högskolor. Detta gäller såvida de inte kan åberopa något av förordningens undantag från studieavgift.

Även om diskrimineringsförbudet i artikel 12 i utträdesavtalet bedöms ha sådan direkt effekt att det skulle kunna åberopas direkt av den enskilde med stöd av artikel 4.1 i utträdesavtalet bedöms det vara viktigt att det tydligt framgår vad som gäller för de brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som omfattas av utträdesavtalets andra del i fråga om anmälningsavgift och studieavgifter efter övergångsperiodens slut, både för dem själva och för lärosätena. Detta underlättas om samtliga de undantag som gäller i fråga om anmälningsavgift och studieavgifter finns samlade i studieavgiftsförordningen. Det bör därför införas bestämmelser i studieavgiftsförordningen om att brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som

omfattas av artikel 10 i utträdesavtalet ska undantas från anmälningsavgift och studieavgifter vid svenska universitet och högskolor.

Regeringen föreslår i prop. 2019/20:178 att de utlänningar som uppehåller sig i Sverige i enlighet med villkoren i utträdesavtalet ska ansöka om en ny uppehållsstatus enligt artikel 18.1 i utträdesavtalet. Migrationsverket föreslås vara den myndighet som beslutar om uppehållsstatus. Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 december 2020. Därmed kommer det finnas en möjlighet för enskilda att lämna in ansökningar redan under övergångsperioden vilket underlättar Migrationsverkets hantering av ansökningarna och kan antas medföra att handläggningstiderna blir kortare efter övergångsperiodens utgång. På sikt bedöms sådan beviljad uppehållsstatus normalt bli det sätt varigenom enskilda kan visa att de tillhör den personkrets som omfattas av artikel 10 och därmed undantas från anmälningsavgift och studieavgift. Ansökan till utbildning vid universitet och högskolor vårterminen 2021 sker dock under hösten 2020, dvs innan sådan uppehållsstatus kommer ha beviljats. Den enskilde behöver därför då på annat sätt kunna visa att han eller hon tillhör den personkrets som omfattas av artikel 10 i utträdesavtalet.

8. De tidsbegränsade undantagen från anmälningsavgift och studieavgift vid ett utträde utan utträdesavtal ska upphävas

Förslag: De tidsbegränsade undantagen från anmälningsavgift och studieavgifter som infördes i studieavgiftsförordningen för att mildra konsekvenserna för brittiska medborgare och deras familjemedlemmar vid ett avtalslöst utträde ur EU ska upphävas.

Skälen för förslaget: Inför Förenade kungarikets utträde ur EU den 30 mars 2019 infördes vissa tidsbegränsade undantag från anmälningsavgift och studieavgifter i studieavgiftsförordningen för att mildra konsekvenserna för brittiska medborgare och deras familjemedlemmar vid ett avtalslöst utträde ur EU. Dessa bestämmelser har beskrivits närmare i avsnitt 6. Förordningsändringarna trädde i kraft den 30 mars 2019. Till följd av att utträdet sköts upp trädde en förlängning av de tidsbegränsade undantagen i kraft den 1 november 2019.

Av undantagen som infördes i studieavgiftsförordningen framgår att bestämmelserna endast gäller om Förenade kungariket har utträtt ur EU utan ett utträdesavtal och under en tidsbegränsad period. Förenade kungariket trädde ut ur EU den 1 februari 2020 kl. 00.00 med ett utträdesavtal. De tidsbegrän-

sade undantagen i 2 a § och 5 a–c §§ i studieavgiftsförordningen bör därför upphävas.

9. Ikraftträdande

Förslag: De nya undantagen från anmälningavgift och studieavgifter i studieavgiftsförordningen ska träda i kraft den 1 september 2020.

Undantaget från anmälningavgift ska tillämpas första gången i fråga om antagning till utbildning som påbörjas efter den 31 december 2020.

Undantaget från studieavgift ska tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas eller bedrivs efter den 31 december 2020.

De bestämmelser i studieavgiftsförordningen som avser Förenade kungarikets utträde utan utträdesavtal ska upphöra att gälla samtidigt som de nya bestämmelserna träder i kraft.

Skälen för förslaget: Förenade kungariket lämnade EU den 1 februari 2020 kl. 00.00. Vid utträdet trädde en övergångsperiod i kraft som innebär att EU-rätten, med några undantag, i sin helhet är tillämplig på Förenade kungariket på samma sätt som före utträdet. Om inte parterna kommer överens om en förlängning så kommer övergångsperioden att löpa ut den 31 december 2020. De bestämmelser om medborgarnas rättigheter som redogjorts för i avsnitt 4 ska vara tillämpliga från och med övergångsperiodens utgång. Det innebär att författningsändringarna behöver vara i kraft senast den 1 januari 2021, såvida inte övergångsperioden förlängs. Om en sådan förlängning skulle ske bedöms det vara oproblematiskt att bestämmelserna träder i kraft före övergångsperiodens utgång.

Utländska studenter som avser att studera en kurs eller ett helt studieprogram i Sverige bör i god tid före utbildningens start lämna in en ansökan. Olika ansökningstider gäller för studier på vår- eller höstterminen. För att brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som omfattas av utträdesavtalets andra del vad gäller medborgares rättigheter ska kunna planera inför framtida studier i Sverige bedöms det viktigt att de i god tid känner till vilka förutsättningar som gäller för anmälningavgift och studieavgifter vid svenska universitet och högskolor. Även antagande lärosäten behöver i god tid känna till vilka förutsättningar som gäller. Bestämmelserna bör därför träda i kraft så snart som möjligt, även om de tillämpas första gången i fråga om antagning till utbildning som påbörjas efter den 31 december 2020 och

utbildning som påbörjas eller bedrivs efter den 31 december. De nya undantagen i studieavgiftsförordningen bör därför träda i kraft den 1 september 2020.

Bestämmelserna i 2 a § och 5 a–c §§ i studieavgiftsförordningen som avser Förenade kungarikets utträde utan utträdesavtal bör upphöra att gälla samtidigt som de nya undantagen träder i kraft.

10. Konsekvenser

10.1 Ekonomiska konsekvenser

10.1.1 Konsekvenser för statsbudgeten och myndigheter under regeringen

Förslagen som presenteras i denna promemoria bedöms inte medföra några kostnader för statsbudgeten och för myndigheter under regeringen, i detta fall statliga universitet och högskolor. Fram till övergångsperiodens slut kommer brittiska medborgare att fortsatt undantas från anmälningsavgift och studieavgifter vid studier i Sverige. Universitet och högskolor kommer därmed under denna period att få ersättning för dessa studenter inom ramen för anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå på samma sätt som för studenter inom EES eller Schweiz (prop. 2019/20:1, utg.omr. 16, avsnitt 5.7, bet. 2019/20:UbU1, rskr. 2019/20:120).

Efter övergångsperiodens slut kommer endast brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som omfattas av utträdesavtalet att undantas från anmälningsavgift och studieavgifter. Förenade kungarikets utträde ur EU och det överenskomna utträdesavtalet torde medföra att antalet avgiftsbefriade studenter successivt kommer att minska efter övergångsperiodens slut och att antalet brittiska studenter som blir avgiftsskyldiga kan komma att öka efter övergångsperiodens slut. Lärosätenas statliga ersättning för brittiska studenter kommer då att minska. Lärosätena kan dock anta andra studenter om de brittiska studenterna minskar över tid. Konsekvenserna under de närmaste åren bedöms dock vara små eftersom det för närvarande är hög efterfrågan på högskoleutbildning. Lärosätenas ekonomiska ram bedöms därför inte påverkas av förslaget och anslaget för utbildning på grund och avancerad nivå ligger fast. De studenter som blir avgiftsskyldiga står för sina egna kostnader.

10.1.2 Konsekvenser för enskilda utbildningsanordnare

Vissa enskilda utbildningsanordnare med tillstånd att utfärda sådana examina som anges i högskolelagen (1992:1434) har ingått avtal med staten som när det gäller anmälningsavgift och studieavgifter hänvisar till vad som gäller för statliga högskolor. Föreslagna ändringar i studieavgiftsförordningen kommer därför att gälla även i fråga om högskoleutbildning för enskilda utbildningsanordnare med sådana avtal. De enskilda utbildningsanordnare som på sikt kan förmodas få färre brittiska studenter kommer kunna anta andra studenter till eventuella lediga utbildningsplatser. Förslaget bedöms därmed inte medföra några ekonomiska konsekvenser för enskilda utbildningsanordnare eftersom bidraget för utbildning och forskning inte förväntas påverkas.

10.2 Administrativa konsekvenser

Efter övergångsperiodens slut torde förslagen innebära att antalet ansökningar från avgiftsbefriade brittiska studenter successivt kommer att minska och att antalet ansökningar från avgiftsskyldiga brittiska studenter kan komma att öka. Totalt sett bedöms förslagen medföra en successiv minskning av ansökningar från brittiska medborgare.

10.3 Konsekvenser för studenter

Under övergångsperioden bedöms antalet studenter som undantas från anmälningsavgift och studieavgifter vara detsamma för att efter övergångsperiodens slut successivt minska. Efter övergångsperiodens slut kommer endast brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som omfattas av utträdesavtalet att undantas från anmälningsavgift och studieavgifter. Det torde innebära att antalet avgiftsbefriade studenter kommer minska successivt och att antalet brittiska studenter som blir avgiftsskyldiga kan komma att öka efter övergångsperiodens slut.

Förslagen bedöms vara positiva för svenska studenter då brittiska studenter bidrar till fortsatt internationalisering av den svenska högskolan.

10.4 Konsekvenser för Sveriges medlemskap i EU

Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för Sveriges medlemskap i EU då de följer utträdesavtalet.

10.5 Konsekvenser för kvinnor och män

Förslagen bedöms medföra ytterst marginella konsekvenser för jämställdheten vad gäller kvinnors och mäns möjligheter och villkor till utbildning vid svenska lärosäten. Enligt uppgift från UKÄ för läsåret 2018/19 uppgick andelen kvinnor bland inresande studenter från Storbritannien och Nordirland till 57 procent och andelen män till 43 procent, totalt 825 studenter. Eftersom fler kvinnor än män studerar i Sverige kan det innebära att antalet kvinnor från Förenade kungariket minskar marginellt vid svenska lärosäten.